Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

9. listopadu 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Společná politika v oblasti azylu a doplňkové ochrany – Normy, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany – Směrnice 2011/95/EU – Články 3 a 23 – Příznivější normy, které mohou členské státy zachovat nebo zavést za účelem rozšíření práva na azyl nebo nároku na doplňkovou ochranu na rodinné příslušníky osoby požívající mezinárodní ochrany – Přiznání postavení uprchlíka nezletilému dítěti odvozené od postavení uprchlíka jeho rodiče – Zachování celistvosti rodiny – Nejlepší zájmy dítěte“

Ve věci C-91/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud, Německo) ze dne 18. prosince 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 24. února 2020, v řízení

LW

proti

Spolkové republice Německo

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, L. Bay Larsen, místopředseda, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, N. Jääskinen a J. Passer, předsedové senátu, M. Ilešič (zpravodaj), J.-C. Bonichot, A. Kumin a N. Wahl, soudci,

generální advokát: J. Richard de la Tour,

vedoucí soudní kanceláře: D. Dittert, vedoucí oddělení,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 22. února 2021,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za LW F. Schleicherem, Rechtsanwalt,

– za německou vládu J. Möllerem a R. Kanitzem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

– za belgickou vládu M. Jacobs a M. Van Regemorter, jako zmocněnkyněmi,

– za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,

– za Evropskou komisi G. Wilsem, jakož i A. Azema, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 12. května 2021,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 3 a čl. 23 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi LW a Bundesrepublik Deutschland (Spolková republika Německo) ohledně rozhodnutí Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky, Německo) (dále jen „Úřad“), kterým bylo dotyčné odepřeno právo na azyl.

Právní rámec

Mezinárodní právo

3 Článek 1 odst. A bod 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků podepsané v Ženevě dne 28. července 1951 [*Sbírka smluv Organizace spojených národů*, sv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)] (dále jen „Ženevská úmluva“) stanoví:

„Pro účely této úmluvy pojem ‚uprchlík‘ se vztahuje na kteroukoliv osobu, jež:

[…]

2. […] se nachází mimo svou vlast [zemi svého státního občanství] a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout nebo, vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti [země svého státního občanství]; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti, která se nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí a vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.

V případě osoby mající několik státních občanství, pojem ‚země jeho [jejího] státního občanství‘ se týká všech zemí, jejichž je státním občanem; žádná osoba však nebude považována za zbavenou ochrany země své příslušnosti, pokud se bez závažného důvodu založeného na oprávněných obavách vzdala ochrany jedné ze zemí svého státního občanství.“

Unijní právo

4 Směrnicí 2011/95 byla přepracována směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. 2004, L 304, s. 12; Zvl. vyd. 19/07, s. 96).

5 Body 4, 12, 14, 16, 18, 19, 36 a 38 odůvodnění směrnice 2011/95 zní takto:

„(4) Ženevská úmluva a protokol jsou základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků.

[…]

(12) Hlavním cílem této směrnice je na jedné straně zajistit, aby členské státy používaly společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují, a na druhé straně zajistit minimální úroveň výhod poskytovaných uvedeným osobám ve všech členských státech.

[…]

(14) Členské státy jsou oprávněny přijmout nebo zachovat příznivější ustanovení pro státní příslušníky třetích zemí a osoby bez státní příslušnosti žádající členský stát o mezinárodní ochranu, než jsou normy stanovené v této směrnici, pokud se má za to, že taková žádost je podána z toho důvodu, že dotyčná osoba je buď uprchlíkem ve smyslu čl. 1 odst. A Ženevské úmluvy, nebo osobou, která má nárok na doplňkovou ochranu.

[…]

(16) Tato směrnice ctí základní práva a dodržuje zásady uznané zejména Listinou základních práv Evropské unie. Tato směrnice zejména usiluje o zajištění plného dodržování lidské důstojnosti a práva na azyl u žadatelů o azyl a jejich rodinných příslušníků, kteří je doprovázejí, a o podporu používání článků 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 a 35 této listiny, a je třeba ji proto odpovídajícím způsobem provést.

[…]

(18) Při provádění této směrnice by se členské státy měly v souladu s Úmluvou Organizace spojených národů o právech dítěte [uzavřenou v New Yorku dne 20. listopadu 1989 (*Sbírka smluv Organizace spojených národů*, sv. 1577, s. 3)] řídit především zásadou ‚nejlepších zájmů dítěte'. Při posuzování nejlepších zájmů dítěte by členské státy měly zejména náležitě zohledňovat zásadu celistvosti rodiny […]

(19) Je nezbytné rozšířit obsah pojmu ‚rodinní příslušníci' […] a věnovat zvláštní pozornost prosazování nejlepších zájmů dítěte.

[…]

(36) Rodinní příslušníci jsou již z důvodu svého příbuzenského vztahu k uprchlíkovi zpravidla vystaveni pronásledování takovým způsobem, který by mohl být důvodem pro přiznání postavení uprchlíka.

[…]

(38) Členské státy by měly při rozhodování o nárocích na výhody uvedené v této směrnici řádně zohledňovat nejlepší zájmy dítěte a konkrétní okolnosti vztahu závislosti na osobě požívající mezinárodní ochrany, pokud jde o blízké příbuzné, kteří se již nacházejí v členském státě a kteří nejsou rodinnými příslušníky této osoby. Za výjimečných okolností, kdy blízkým příbuzným osoby požívající mezinárodní ochrany je nezletilá osoba, která uzavřela manželství, avšak ji nedoprovází její manžel či manželka, může být nejlepší zájem této nezletilé osoby spatřován ve spojení s její původní rodinou.“

6 Článek 2 této směrnice, nadepsaný „Definice“, stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí

[…]

d) ‚uprchlíkem‘ státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země, nebo osoba bez státní příslušnosti, která se ze stejných shora uvedených důvodů nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit a na kterou se nevztahuje článek 12;

[…]

j) ‚rodinnými příslušníky‘ tito členové rodiny osoby požívající mezinárodní ochrany, kteří se zdržují v souvislosti se žádostí o mezinárodní ochranu ve stejném členském státě, pokud tato rodina existovala již v zemi původu:

– manžel nebo manželka osoby požívající mezinárodní ochrany anebo její nesezdaný partner či partnerka, se kterým žije v trvalém vztahu […],

– nezletilé děti párů uvedených v první odrážce nebo osoby požívající mezinárodní ochrany, pokud jsou svobodné, bez ohledu na to, zda se jedná o děti manželské, nemanželské nebo osvojené ve smyslu vnitrostátního práva,

– otec, matka nebo jiný dospělý, jenž podle práva nebo praxe dotyčného členského státu odpovídá za osobu požívající mezinárodní ochrany […];

k) ‚nezletilou osobou‘ státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti mladší osmnácti let;

[…]

n) ‚zemí původu' jedna nebo více zemí, jejichž státní příslušnost žadatel má, nebo v případě osoby bez státní příslušnosti jedna nebo více zemí dosavadního pobytu žadatele."

7 Článek 3 uvedené směrnice, nadepsaný „Příznivější normy", stanoví:

„Členské státy mohou zavést nebo zachovávat příznivější normy pro určování osob splňujících podmínky pro získání postavení uprchlíka nebo osob, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a pro určování obsahu mezinárodní ochrany, jsou-li slučitelné s touto směrnicí."

8 Článek 4 směrnice 2011/95, nadepsaný „Posuzování skutečností a okolností", v odst. 3 písm. e) stanoví:

„Posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny

[…]

e) skutečnost, zda by od žadatele bylo možné rozumně očekávat, že by využil ochrany jiné země, ve které mohl požádat o občanství."

9 Článek 12 této směrnice, nadepsaný „Vyloučení", zní:

„1. Státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti jsou vyloučeni z postavení uprchlíka, jestliže

a) spadají do oblasti působnosti čl. 1 odst. D Ženevské úmluvy týkajícího se ochrany nebo podpory od jiných orgánů nebo odborných organizací OSN než [Úřadu] [V]ysokého komisaře OSN pro uprchlíky [(UNHCR)]. Jestliže podobná ochrana nebo podpora není z jakýchkoli důvodů dále udělována osobám, jejichž postavení není ještě definitivně rozhodnuto podle ustanovení příslušných rozhodnutí Valného shromáždění OSN, nabývají tyto osoby nároku na výhody podle této směrnice;

b) příslušné úřady země, ve které se usadili, jim udělily práva a povinnosti spojené s udělením státní příslušnosti této země nebo práva a povinnosti jim rovnocenné.

2. Státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti jsou vyloučeni z postavení uprchlíka, existují-li závažné důvody se domnívat, že

a) se dopustili zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto zločinech;

b) se dopustili vážného nepolitického zločinu mimo zemi svého azylu dříve, než byli uznáni uprchlíkem, tj. před vydáním povolení k pobytu na základě přiznání postavení uprchlíka. Za vážné nepolitické zločiny lze považovat zvlášť kruté činy, přestože byly údajně spáchány s politickým cílem;

c) jsou vinni činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli OSN uvedenými v preambuli a v článcích 1 a 2 Charty OSN.

3. Odstavec 2 se vztahuje též na osoby, které podněcují k páchání zločinů v něm uvedených nebo se na jejich páchání jinak účastní."

10 Článek 23 uvedené směrnice, nadepsaný „Zachování celistvosti rodiny“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby mohla být zachována celistvost rodiny.

2. Členské státy zajistí, aby rodinní příslušníci osoby požívající mezinárodní ochrany, kteří sami nesplňují podmínky pro získání takové ochrany, měli nárok na výhody uvedené v článcích 24 až 35, podle vnitrostátních postupů, a pokud je to slučitelné s osobním právním postavením rodinného příslušníka.

3. Odstavce 1 a 2 nejsou použitelné, pokud rodinný příslušník je nebo by byl vyloučen z mezinárodní ochrany na základě kapitol III a V.

4. Bez ohledu na odstavce 1 a 2 mohou členské státy odmítnout, omezit nebo odejmout výhody, které jsou v nich uvedené, z důvodů bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku.

5. Členské státy mohou rozhodnout, že tento článek se vztahuje rovněž na jiné blízké příbuzné, kteří žili společně jako součást dané rodiny v době, kdy opouštěli zemi původu, a kteří byli v té době plně nebo z velké části závislí na osobě požívající mezinárodní ochrany.“

Německé právo

11 Ustanovení § 3 odst. 1 Asylgesetz (zákon o azylu) ze dne 26. června 1992 (BGBl. 1992 i, s. 1126) zveřejněného dne 2. září 2008 (BGBl. 2008 I, s. 1798), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „AsylG“), stanoví:

„Cizinec je uprchlíkem ve smyslu [Ženevské úmluvy], pokud

1. má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů svého politického přesvědčení či své příslušnosti k určitým společenským vrstvám, a z tohoto důvodu

2. se nachází mimo zemi (zemi původu),
   a) jejímž je státním příslušníkem a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu této země.

   […]“

12 Ustanovení § 26 odst. 2 AsylG stanoví:

„Dítěti osoby, jíž byl udělen azyl, které je v době podání žádosti o azyl nezletilé a svobodné, se na jeho žádost udělí azyl, pokud udělení azylu cizinci již nelze napadnout opravným prostředkem a toto udělení azylu již nelze odejmout nebo zrušit.“

13 Ustanovení § 26 odst. 4 AsylG vylučuje z působnosti tohoto článku zejména osoby, na které se vztahuje jeden důvodů pro vyloučení stanovených v čl. 12 odst. 2 směrnice 2011/95.

14 Ustanovení § 26 odst. 5 AsylG stanoví:

„Na rodinné příslušníky ve smyslu odstavců 1 až 3 osob požívajících mezinárodní ochrany se odstavce 1 až 4 použijí obdobně. Udělení azylu se nahrazuje přiznáním postavení uprchlíka nebo doplňkové ochrany. […]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

15 Žalobkyně v původním řízení se narodila v Německu v roce 2017 tuniské matce a syrskému otci.

16 Žalobkyně v původním řízení má tuniskou státní příslušnost. Nebylo prokázáno, zda má rovněž syrskou státní příslušnost.

17 V říjnu 2015 přiznal Úřad otci žalobkyně v původním řízení postavení uprchlíka. Žádost o mezinárodní ochranu podaná matkou žalobkyně v původním řízení, která se narodila v Libyi a jež uvedla, že tam měla až do svého odchodu z tohoto státu obvyklé bydliště, nebyla úspěšná.

18 Rozhodnutím ze dne 15. září 2017 Úřad zamítl žádost o azyl podanou jménem žalobkyně v původním řízení po jejím narození jako „zjevně neopodstatněnou“.

19 Rozsudkem ze dne 17. ledna 2019 Verwaltungsgericht Cottbus (správní soud v Chotěbuzi, Německo) toto rozhodnutí zrušil v rozsahu, v němž byla žádost žalobkyně v původním řízení o azyl zamítnuta tímto rozhodnutím jako „zjevně neopodstatněná“, a nikoliv jako „neopodstatněná“, a ve zbývající části žalobu zamítl. Tento soud měl za to, že žalobkyně v původním řízení nesplňuje podmínky pro přiznání postavení uprchlíka, jelikož v Tunisku, v zemi nebo jedné ze zemí, jejímž je státním příslušníkem, nemá žádný důvod k obavám před pronásledováním. Uvedený soud mimoto rozhodl, že tato žalobkyně nemůže na základě § 26 odst. 2 a 5 AsylG vyvozovat ani právo na ochranu rodiny vyplývající z postavení uprchlíka, které bylo přiznáno jejímu otci v Německu. Tentýž soud měl totiž za to, že by bylo v rozporu se zásadou subsidiarity mezinárodní ochrany, pokud by mezinárodní ochrana byla rozšířena na osoby, které jsou jakožto státní příslušníci státu, jenž je schopen jim poskytnout ochranu, vyloučeny z kategorie osob, které potřebují ochranu.

20 Žalobkyně v původním řízení podala proti tomuto rozsudku opravný prostředek „Revision“ k předkládajícímu soudu, Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud, Německo).

21 V rámci tohoto opravného prostředku žalobkyně v původním řízení tvrdí, že nezletilým dětem, jejichž rodiče mají odlišnou státní příslušnost, je třeba přiznat postavení uprchlíka z titulu ochrany rodiny na základě § 26 odst. 2 a odst. 5 první věty AsylG, a to i v případě, že toto postavení bylo přiznáno pouze jednomu z těchto rodičů. Zásada subsidiarity mezinárodní ochrany uprchlíků tomu podle ní nebrání. Článek 3 směrnice 2011/95/EU umožňuje členskému státu, aby v případě, kdy byla mezinárodní ochrana byla přiznána jednomu rodinnému příslušníkovi, byla tato ochrana rozšířena i na jiné příslušníky této rodiny, pokud se na tyto příslušníky nevztahuje jeden z důvodů vyloučení uvedených v článku 12 této směrnice a pokud jejich současná situace vzhledem k potřebě zachovat celistvost rodiny vykazuje vazbu na cíl mezinárodní ochrany. V rámci této právní úpravy je nutné brát zvláštní zřetel na ochranu nezletilých osob a zájmy dítěte.

22 Předkládající soud uvádí, že žalobkyně v původním řízení nemůže žádat o přiznání postavení uprchlíka z titulu vlastního práva. Z článku 1 odst. A bodu 2 druhého podbodu Ženevské úmluvy, který vyjadřuje zásadu subsidiarity mezinárodní ochrany uprchlíků, totiž vyplývá, že osobám, které mají dvě nebo více státní příslušností, nelze přiznat postavení uprchlíka, pokud mohou využít ochrany některé ze zemí, jejíž jsou státními příslušníky. Právě v tomto smyslu je podle předkládajícího soudu třeba vykládat také čl. 2 písm. d) a n) směrnice 2011/95. Pouze osoba, která postrádá ochranu, protože nepožívá účinné ochrany ze strany země původu ve smyslu čl. 2 písm. n) této směrnice, je uprchlíkem ve smyslu čl. 2 písm. d) uvedené směrnice. Žalobkyně v původním řízení může přitom podle předkládajícího soudu požívat účinné ochrany v Tuniské republice, tj. zemi své státní příslušnosti.

23 Žalobkyně v původním řízení však podle předkládajícího soudu splňuje podmínky stanovené v německém právu pro přiznání postavení uprchlíka nezletilému svobodnému dítěti rodiče, kterému bylo přiznáno toto postavení. Podle § 26 odst. 2 a ve spojení s odst. 5 první a druhou větou AsylG je totiž třeba přiznat odvozené postavení uprchlíka pro účely ochrany rodiny v rámci azylu rovněž dítěti, jež se narodilo v Německu a má po svém druhém rodiči státní příslušnost třetí země, na jejímž území není pronásledováno.

24 Předkládající soud si nicméně klade otázku, zda je takový výklad německého práva slučitelný se směrnicí 2011/95.

25 Za těchto podmínek se Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být článek 3 směrnice 2011/95 vykládán v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, podle níž je nezletilému svobodnému dítěti osoby, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, třeba přiznat odvozené postavení uprchlíka (z důvodu ochrany rodiny v rámci azylu) i v případě, že toto dítě je – po druhém rodiči – v každém případě rovněž státním příslušníkem jiné země, která není totožná se zemí původu uvedeného uprchlíka a jejíž ochrany může využít?

2) Musí být čl. 23 odst. 2 směrnice 2011/95 vykládán v tom smyslu, že omezení, podle něhož je třeba nárok rodinných příslušníků na výhody uvedené v článcích 24 až 35 této směrnice přiznat, pouze pokud je to slučitelné s osobním právním postavením rodinného příslušníka, brání tomu, aby za podmínek popsaných v první otázce bylo nezletilému dítěti přiznáno odvozené postavení uprchlíka?

3) Je pro zodpovězení první a druhé otázky relevantní okolnost, zda je po dítěti a jeho rodičích možné a přiměřené požadovat, aby se usadili v zemi, jejíž státní příslušnost mají dítě a jeho matka, jejíž ochrany mohou využít a která není totožná se zemí původu uprchlíka (otce), nebo postačuje, že celistvost rodiny lze na spolkovém území zachovat na základě ustanovení právních předpisů o pobytu cizinců?“

K předběžným otázkám

26 Podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda článek 3 a čl. 23 odst. 2 směrnice 2011/95 musí být vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby členský stát na základě příznivějších vnitrostátních ustanovení přiznal pro účely zachování celistvosti rodiny odvozené postavení uprchlíka nezletilému svobodnému dítěti státního příslušníka třetí země,

kterému bylo toto postavení přiznáno na základě režimu zavedeného touto směrnicí, a to i v případě, kdy se toto dítě narodilo na území tohoto členského státu a má po svém druhém rodiči státní příslušnost jiné třetí země, na jejímž území není vystaveno nebezpečí pronásledování. V této souvislosti se tento soud rovněž táže, zda je pro účely odpovědi na tuto otázku relevantní skutečnost, zda je po dítěti a jeho rodičích možné a přiměřené požadovat, aby se usadili na území posledně uvedené třetí země.

27 Na úvod je třeba připomenout, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že výklad ustanovení směrnice 2011/95 musí být podán ve světle její obecné systematiky a účelu, s ohledem na Ženevskou úmluvu a ostatní příslušné smlouvy uvedené v čl. 78 odst. 1 SFEU. Jak vyplývá z bodu 16 odůvodnění této směrnice, tento výklad musí rovněž ctít práva uznaná Listinou základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. ledna 2021, Bundesrepublik Deutschland (Postavení uprchlíka v případě osoby bez státní příslušnosti palestinského původu), C-507/19, EU:C:2021:3, bod 39].

28 Za účelem odpovědi na položené otázky je třeba zaprvé konstatovat, že dítě, které se nachází v takové situaci, jako je situace vylíčená v bodě 26 tohoto rozsudku, nesplňuje podmínky pro to, aby jemu samotnému bylo přiznáno postavení uprchlíka na základě režimu zavedeného směrnicí 2011/95.

29 V tomto ohledu je nutné připomenout, že podle čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95 se uprchlíkem rozumí zejména „státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země“.

30 Z této definice vyplývá, že postavení uprchlíka vyžaduje splnění dvou podmínek, které jsou vzájemně spjaty a týkají se jednak obavy z pronásledování, a jednak neexistence ochrany před pronásledováním ze strany třetí země, jejímž je osoba státním příslušníkem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. ledna 2021, Secretary of State for the Home Department, C-255/19, EU:C:2021:36, bod 56).

31 Uvedená definice v podstatě přebírá definici uvedenou v čl. 1 odst. A bodě 2 Ženevské úmluvy. Ženevská úmluva přitom upřesňuje, že „[v] případě osoby mající několik státních občanství, pojem ‚země jeho [jejího] státního občanství‘ se týká všech zemí, jejichž je státním občanem“ a že „žádná osoba však nebude považována za zbavenou ochrany země své příslušnosti, pokud se bez závažného důvodu založeného na oprávněných obavách vzdala ochrany jedné ze zemí svého státního občanství“.

32 I když toto upřesnění, které je vyjádřením zásady subsidiarity mezinárodní ochrany, není výslovně zahrnuto do směrnice 2011/95, z jejího čl. 2 písm. n) nicméně vyplývá, že každá ze zemí, jejichž státní příslušnost má případně žadatel, musí být pro účely této směrnice považována za „zemi původu“.

33 Z výkladu čl. 2 písm. d) ve spojení s čl. 2 písm. n) směrnice 2011/95 tak vyplývá, že žadatel, který má státní příslušnost několika třetích zemí, je považován za osobu zbavenou ochrany pouze tehdy, pokud je neschopen přijmout nebo, vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu všech těchto zemí. Tento výklad je ostatně potvrzen čl. 4 odst. 3 písm. e) této směrnice, podle něhož

mezi skutečnosti, které je třeba zohlednit při individuálním posuzování žádosti o mezinárodní ochranu, patří skutečnost, že lze od žadatele rozumně očekávat, že využije ochrany jiné země, na jejíž občanství by si mohl činit nárok.

34 Předkládající soud přitom uvádí, že žalobkyně v původním řízení by mohla požívat účinné ochrany v Tunisku, třetí zemi, jejíž státní příslušnost má po své matce. Tento soud v tomto ohledu zdůrazňuje, že neexistuje žádná skutečnost, na jejímž základě by bylo možné se domnívat, že Tuniská republika není ochotna nebo není s to poskytnout žalobkyni v původním řízení nezbytnou ochranu před pronásledováním a navrácením do Sýrie, země původu jejího otce, kterému německé orgány přiznaly postavení uprchlíka, nebo do jiné třetí země.

35 V této souvislosti je třeba připomenout, že podle režimu zavedeného směrnicí 2011/95 nelze žádosti o mezinárodní ochranu pro svoji osobu vyhovět pouze z toho důvodu, že rodinný příslušník žadatele má oprávněné obavy z pronásledování nebo je vystaven skutečnému nebezpečí vážné újmy, pokud je prokázáno, že i přes svou vazbu s tímto rodinným příslušníkem a zvláštní zranitelnost, která z toho obecně vyplývá, jak zdůrazňuje bod 36 odůvodnění této směrnice, žadatel sám není vystaven hrozbám pronásledování nebo vážné újmy (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. října 2018, Ahmedbekova, C-652/16, EU:C:2018:801, bod 50).

36 Zadruhé je třeba uvést, že směrnice 2011/95 nestanoví rozšíření postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany na rodinné příslušníky osoby, které je toto postavení přiznáno a od níž je toto rozšíření odvozeno, kteří sami nesplňují podmínky pro přiznání tohoto postavení nebo statusu. Z článku 23 této směrnice totiž vyplývá, že směrnice členským státům ukládá pouze povinnost zajistit, aby takoví rodinní příslušníci měli podle vnitrostátních postupů a pokud je to slučitelné s osobním právním postavením těchto rodinných příslušníků, nárok na některé výhody, jež zahrnují zejména vydání povolení k pobytu a přístup k zaměstnání nebo přístup ke vzdělání a jejichž účelem je zachovat celistvost rodiny (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. října 2018, Ahmedbekova, C-652/16, EU:C:2018:801, bod 68).

37 Kromě toho ze znění čl. 2 písm. j) směrnice 2011/95, který definuje pojem „rodinní příslušníci“ pro účely této směrnice, ve spojení s jejím čl. 23 odst. 2, vyplývá, že povinnost členských států stanovit přístup k těmto výhodám se nevztahuje na děti osoby požívající mezinárodní ochrany, jež se narodily v hostitelském členském státě rodiny, která v něm byla založena.

38 Zatřetí, aby bylo možné určit, zda členský stát nicméně může přiznat pro účely zachování celistvosti rodiny odvozené postavení uprchlíka dítěti, které se nachází v takové situaci, jako je situace, o níž se jedná ve věci v původním řízení, je nutné připomenout, že článek 3 směrnice 2011/95 členským státům umožňuje zavést nebo zachovávat „příznivější normy pro určování osob splňujících podmínky pro získání postavení uprchlíka nebo osob, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a pro určování obsahu mezinárodní ochrany, jsou-li slučitelné s touto směrnicí“.

39 Soudní dvůr konstatoval, že z tohoto znění ve spojení s bodem 14 odůvodnění směrnice 2011/95 vyplývá, že příznivější normy ve smyslu článku 3 této směrnice mohou spočívat zejména ve zmírnění podmínek, podmiňujících přiznání postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany státnímu příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. října 2018, Ahmedbekova, C-652/16, EU:C:2018:801, bod 70).

40 Pokud jde o upřesnění obsažené v tomto článku 3, podle něhož musí být každá příznivější norma slučitelná se směrnicí 2011/95, Soudní dvůr rozhodl, že to znamená, že tato norma nesmí být v rozporu s celkovou systematikou a s cíli této směrnice. Zakázány jsou zejména normy, které vedou k přiznání postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany státním příslušníkům třetích zemí nebo osobám bez státní příslušnosti, kteří se octli v situacích postrádající jakoukoli vazbu na logiku mezinárodní ochrany (rozsudek ze dne 4. října 2018, Ahmedbekova, C-652/16, EU:C:2018:801, bod 71 a citovaná judikatura).

41 Automatické přiznání postavení uprchlíka na úrovni vnitrostátního práva rodinným příslušníkům osoby, které bylo toto postavení přiznáno na základě směrnice 2011/95, přitom *a priori* nepostrádá vazbu na logiku mezinárodní ochrany (rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 2018, Ahmedbekova, C-652/16,:EU:C:2018:801, bod 72).

42 Autoři Ženevské úmluvy totiž tím, že v Závěrečném aktu konference zplnomocněných zástupců Organizace spojených národů o postavení uprchlíků a osob bez státní příslušnosti ze dne 25. července 1951, která vypracovala text Ženevské úmluvy, zdůraznili, že „celistvost rodiny […] je základním právem uprchlíka“ a signatářským státům doporučili „přijetí opatření nezbytných pro ochranu rodiny uprchlíka a zejména k […] zajištění zachování celistvosti rodiny uprchlíka“, vytvořili úzkou vazbu mezi takovými opatřeními a logikou mezinárodní ochrany. Existence této vazby byla mimoto opakovaně potvrzena orgány UNHCR.

43 Dále samotná směrnice 2011/95 uznává existenci uvedené vazby tím, že v čl. 23 odst. 1 obecně stanoví povinnost členských států dbát na zachování celistvosti rodiny osoby požívající mezinárodní ochrany.

44 Je tedy třeba konstatovat, že automatické rozšíření postavení uprchlíka na nezletilé dítě osoby, které bylo toto postavení přiznáno, z titulu odvozeného práva a bez ohledu na skutečnost, zda toto dítě samo splňuje či nesplňuje podmínky pro přiznání uvedeného postavení, a to i v případě, kdy se uvedené dítě narodilo v hostitelském členském státě, stanovené vnitrostátním ustanovením, o které se jedná ve věci v původním řízení, jež sleduje, jak uvádí předkládající soud, cíl ochrany rodiny a zachování celistvosti rodiny osob požívajících mezinárodní ochrany, vykazuje vazbu na logiku mezinárodní ochrany.

45 Je však třeba uvést, že mohou nastat situace, kdy by takové automatické rozšíření postavení uprchlíka na nezletilé dítě osoby, které bylo toto postavení přiznáno, z titulu odvozeného práva a pro účely zachování celistvosti rodiny, bylo navzdory existenci této vazby neslučitelné se směrnicí 2011/95.

46 Zaprvé s ohledem na účel důvodů vyloučení stanovených ve směrnici 2011/95, kterým je zachování důvěryhodnosti systému ochrany stanoveného touto směrnicí s ohledem na Ženevskou úmluvu, brání totiž výjimka stanovená v článku 3 této směrnice tomu, aby členský stát zavedl nebo zachoval ustanovení přiznávající postavení uprchlíka stanovené touto směrnicí osobě, která je z něj vyloučena podle čl. 12 odst. 2 uvedené směrnice (rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, B a D, C-57/09 a C-101/09, EU:C:2010:661, bod 115).

47 Jak zdůrazňuje předkládající soud, § 26 odst. 4 AsylG přitom vylučuje takové osoby z nároku na rozšíření postavení uprchlíka, které vyplývá z použití § 26 odst. 2 ve spojení s odst. 5.

48 Zadruhé z čl. 23 odst. 2 směrnice 2011/95 vyplývá, že unijní normotvůrce měl v úmyslu vyloučit rozšíření výhod přiznaných osobě požívající mezinárodní ochrany i na rodinného příslušníka této osoby požívající mezinárodní ochrany, pokud by to bylo neslučitelné s osobním právním postavením dotyčného rodinného příslušníka.

49 Z historie vzniku tohoto ustanovení a z rozsahu výhrady, kterou stanoví, vyplývá, že se toto ustanovení použije také v případě, kdy členský stát rozhodne, že není namístě omezit se na rozšíření výhod, ale přeje si na základě článku 3 této směrnice přijmout příznivější normy, na jejichž základě se postavení přiznané osobě požívající mezinárodní ochrany automaticky rozšiřuje na rodinné příslušníky nezávisle na skutečnosti, zda sami splňují podmínky pro přiznání tohoto postavení, či nikoliv.

50 Je totiž nutné uvést, že výhrada nyní obsažená v čl. 23 odst. 2 směrnice 2011/95 byla Evropským parlamentem navržena v průběhu legislativního procesu, který vedl k přijetí směrnice 2004/83, jejíž „přepracování“ představuje směrnice 2011/95 a jejíž článek 23 převážně odpovídá stejnému článku posledně uvedené směrnice. Tento návrh se týkal návrhu Komise Evropských společenství, který stanovil povinnost členských států zajistit, „aby rodinní příslušníci doprovázející žadatele o mezinárodní ochranu, mohli žádat o totéž postavení jako žadatelé o mezinárodní ochranu“. Parlament navrhoval rozšíření této povinnosti tak, aby se vztahovala i na rodinné příslušníky, kteří se připojí k žadatelům později a měl za to, že je vhodné tuto výjimku zavést za účelem zohlednění skutečnosti, že rodinní příslušníci „mohou mít vlastní právní postavení odlišné [od postavení žadatele], které může být neslučitelné s mezinárodní ochranou“ [viz zpráva Evropského parlamentu ze dne 8. října 2002 k návrhu směrnice Rady o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany COM(2001)510, A 5-0333/2002 final, doplněk 22 (Úř. věst. 2002, C 51 E, s. 325)].

51 Unijní normotvůrce nakonec uvedenou povinnost nepřijal. Zachoval však výhradu slučitelnosti a v čl. 23 odst. 1 a 2 směrnic 2004/83 a 2011/95 pouze stanovil, že členské státy zajistí, aby mohla být zachována celistvost rodiny a aby rodinní příslušníci osoby požívající mezinárodní ochrany, kteří sami nesplňují podmínky pro získání takové ochrany, měli nárok na některé výhody podle vnitrostátních postupů.

52 Z historie vzniku tohoto článku 23 tak vyplývá, že členský stát, který si při využití možnosti stanovené v článku 3 těchto směrnic přeje přijmout nebo zachovat příznivější normy, na jejichž základě se postavení přiznané takové osobě automaticky rozšiřuje na její rodinné příslušníky nezávisle na skutečnosti, zda sami splňují podmínky pro přiznání tohoto postavení či nikoliv, musí při uplatňování těchto norem dbát na dodržení výhrady stanovené v uvedeném čl. 23 odst. 2.

53 Pokud jde o rozsah této výhrady, musí být určen s ohledem na cíl článku 23 směrnice 2011/95 spočívající v zajištění zachování celistvosti rodiny osob požívajících mezinárodní ochrany a na zvláštní kontext, do něhož je taková výhrada zasazena.

54 V tomto ohledu je třeba mít za to, že by bylo neslučitelné zejména s osobním právním postavením dítěte osoby požívající mezinárodní ochrany, které samo nesplňuje podmínky nezbytné pro získání této ochrany, pokud by na něj byly rozšířeny výhody uvedené v čl. 23 odst. 2 směrnice 2011/95 nebo postavení přiznané této osobě požívající mezinárodní ochrany, pokud má toto dítě

státní příslušnost hostitelského členského státu nebo jinou státní příslušnost, která mu s přihlédnutím ke všem prvkům charakterizujícím jeho osobní právní postavení skýtá právo na příznivější zacházení v tomto členském státě, než jaké vyplývá z takového rozšíření.

55 Tento výklad výhrady uvedené v čl. 23 odst. 2 směrnice 2011/95 plně zohledňuje nejlepší zájmy dítěte, v jejichž světle musí být toto ustanovení vykládáno a uplatňováno. Bod 16 odůvodnění této směrnice výslovně zdůrazňuje, že tato směrnice ctí základní práva zakotvená v Listině a že jejím cílem je podporovat zejména uplatňování práva na respektování rodinného života zaručeného jejím článkem 7 a práva dítěte uznaná článkem 24 Listiny, mezi nimiž je v odstavci 2 posledně uvedeného ustanovení uvedena povinnost zohlednit jeho nejlepší zájmy [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. září 2021, Bundesrepublik Deutschland (Rodinný příslušník), C-768/19, EU:C:2021:709, body 36 až 38].

56 Uvedený výklad mimoto odpovídá výkladu navrhovanému UNHCR, jehož dokumenty jsou zvláště relevantní vzhledem k roli svěřené UNHCR Ženevskou úmluvou (rozsudek ze dne 23. května 2019, Bilali, C-720/17, EU:C:2019:448, bod 57).

57 UNHCR má tak ve svých komentářích ke směrnici 2004/83 v souvislosti s čl. 23 odst. 1 a 2 této směrnice „za to, že příslušníkům téže rodiny by mělo být přiznáno totožné postavení jako hlavnímu žadateli (odvozené postavení) a uvádí následující: „[Z]ásada celistvosti rodiny vyplývá ze Závěrečného aktu konference zplnomocněných zástupců Organizace spojených národů o postavení uprchlíků a osob bez státní příslušnosti z roku 1951, jakož i ze základních lidských práv. Většina členských států [Evropské unie] stanoví odvozené postavení pro rodinné příslušníky uprchlíků. Zkušenosti [UNHCR] rovněž ukazují, že to je obecně nejpraktičtější způsob, jak postupovat. Existují však situace, ve kterých by se nemělo postupovat podle zásady odvozeného postavení, a to v případě, kdy rodinní příslušníci sami hodlají požádat o azyl nebo pokud by přiznání odvozeného postavení bylo neslučitelné s jejich osobním právním postavením, např. pokud jsou státními příslušníky hostitelské země, nebo protože jim jejich státní příslušnost poskytuje právo na příznivější zacházení“.

58 S výhradou ověření, která bude muset provést předkládající soud, přitom nic nenasvědčuje tomu, že by žalobkyně v původním řízení měla z důvodu své tuniské státní příslušnosti nebo jiného prvku charakterizujícího její osobní právní postavení právo na příznivější zacházení v Německu, než jaké vyplývá z rozšíření postavení uprchlíka přiznaného jejímu otci, z titulu odvozeného práva, které je stanoveno ustanovením, o které se jedná ve věci v původním řízení.

59 Nakonec je třeba konstatovat, že slučitelnost takového příznivějšího vnitrostátního ustanovení, jako je ustanovení, o které se jedná ve věci v původním řízení, nebo jeho použití na takovou situaci, jako je situace žalobkyně v původním řízení, se směrnicí 2011/95, a zejména s výhradou uvedenou v čl. 23 odst. 2 této směrnice, nezávisí na tom, zda je po dítěti a jeho rodičích možné a přiměřené požadovat, aby se usadili v Tunisku.

60 Jak uvedl generální advokát v bodě 93 svého stanoviska, smyslem článku 23 této směrnice je totiž umožnit osobě požívající mezinárodní ochrany požívat práv, která jí tato ochrana poskytuje, při současném zachování celistvosti její rodiny na území hostitelského členského státu. Existence možnosti pro rodinu žalobkyně v původním řízení usadit se v Tunisku nemůže tudíž odůvodnit chápání výhrady uvedené v odstavci 2 tohoto ustanovení v tom smyslu, že vylučuje přiznání postavení uprchlíka žalobkyni v původním řízení, neboť takový výklad by znamenal, že se její otec zřekne práva na azyl, které mu bylo přiznáno v Německu.

61 Mimoto za těchto podmínek nemůže použití právních předpisů, jež umožňují přiznání postavení uprchlíka rodinným příslušníkům osoby, které bylo toto postavení přiznáno, třebaže taková možnost usazení se této rodiny ve třetí zemi existuje, zpochybnit závěr učiněný v bodě 41 tohoto rozsudku, podle něhož takové právní předpisy nepostrádají jakoukoli vazbu na logiku mezinárodní ochrany.

62 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položené otázky odpovědět tak, že článek 3 a čl. 23 odst. 2 směrnice 2011/95 musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání tomu, aby členský stát na základě příznivějších vnitrostátních ustanovení přiznal za účelem zachování celistvosti rodiny odvozené postavení uprchlíka nezletilému dítěti státního příslušníka třetí země, jemuž bylo toto postavení přiznáno na základě režimu zavedeného touto směrnicí, a to i v případě, kdy se toto dítě narodilo na území tohoto členského státu a má po druhém rodiči státní příslušnost jiné třetí země, ve které není vystaveno nebezpečí pronásledování, za podmínky, že se na toto dítě nevztahuje jeden z důvodů pro vyloučení uvedených v čl. 12 odst. 2 uvedené směrnice a že toto dítě nemá na základě své státní příslušnosti nebo jiného prvku charakterizujícího jeho osobní právní postavení právo na příznivější zacházení v uvedeném členském státě, než je zacházení vyplývající z přiznání postavení uprchlíka. V tomto ohledu není relevantní, zda je po dítěti a jeho rodičích možné a přiměřené požadovat, aby se usadili v této jiné třetí zemi.

K nákladům řízení

63 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Článek 3 a čl. 23 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany, musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání tomu, aby členský stát na základě příznivějších vnitrostátních ustanovení přiznal za účelem zachování celistvosti rodiny odvozené postavení uprchlíka nezletilému dítěti státního příslušníka třetí země, jemuž bylo toto postavení přiznáno na základě režimu zavedeného touto směrnicí, a to i v případě, kdy se toto dítě narodilo na území tohoto členského státu a má po druhém rodiči státní příslušnost jiné třetí země, ve které není vystaveno nebezpečí pronásledování, za podmínky, že se na toto dítě nevztahuje jeden z důvodů pro vyloučení uvedených v čl. 12 odst. 2 uvedené směrnice a že toto dítě nemá na základě své státní příslušnosti nebo jiného prvku charakterizujícího jeho osobní právní postavení právo na příznivější zacházení v uvedeném členském státě, než je zacházení vyplývající z přiznání postavení uprchlíka. V tomto ohledu není relevantní, zda je po dítěti a jeho rodičích možné a přiměřené požadovat, aby se usadili v této jiné třetí zemi.

Podpisy.